

1
Francya, 1. 1. 1917.

W. b. p. F. Alhrystus!

Kochany Ojcie!

Pozdrawiam słowami
„Złotyś Ojcie” nowem
„roku”, staropolskim zj-
czytnem noworocznem.

Minął mój rok
wojny, rok kowany, który
nie jeden smutek i, boleś
mógł i sercu niezjednem.
Serce moje napelnione
smutkiem lecz równo-
siennie i błogą nadzieją

nych tego pakaj'u. Serce
moje przepelnione jest
wdziecznościami do Boga
i naszej Królowej. A za
co? - i za bardzo wiele.
La tak d'Anga opiekę
od mego wyjścia z
domu, podczas pobytu
w garnizonie. Przy każ-
dej sposobności kulem
te opiekę, i przy każdym
kroku. Potem w fabry-
ce. Teraz prawie je-
dziwiliem się, i zawsze
rozwiązanie zagadki.

2
była: kurwa sa'o nad
tobą w widoczny sposób,
a to jest opieka S. M. P.
której się oddajesz. Potem
popełno wyruszenie w pole.
Dziwny sposób, dostania
się do Karab. Mass gro-
wch, potem wyjście cała
z ścieżek dnia 5 sierp-
nia, ataku garowego
i nawiązanie z ścieżkami
walk w Pajdzierniku, gdzie
cała moja załoga popadła
w niewolę, wielu innych
znalazło śmierć pod rę-
kami granatami ruskimi.

We wszystkich tych roz-
padkach i wielu wielu
innych przykrych losach
widoczna była opieka
Kaj'sza. Maryś, Panny nade-
mną. To też mam za-
co być jej wdzięczny
przy mej śmierci w ten nowy
rok i okazać jej to w ten
sposób, że ponownie dziś
z ciętym i z duszą jej się
oddaje w wielką służbę.

Dziś pierwszy raz znowu
od niedzieli przed święta-
mi mielibyśmy naszą śr.

W Antejsem ko'siele pa-
rafialnem. Bytem w
spowiedzi i komunii sw.
Kostem zdrow na siele
i duszy i dobrej myśli,
i pełen ufności w te pu-
ze, w ten nowy rok,
Ja Bóg, ie niezadługo
będę miał sukcesie
tych w Was w domu.
Wśródnie też stychać o
pokowaniach pokaja-
nych.

W was nie nowego.
Będziecie jeszcze.

Dziś myślałem dwie
paczki i francuski-
mi kalendarzami pod
adresem Maria. Mam
ich tu jeszcze kilka
przy sobie i może je re-
sobe, przy sposobności i
te przesyła, lecz chociaż
już staż znawcą kłótki
czas stoi. To też nie
drżcie się, gdy karty
lub listy długo idą.

Wczoraj myślałem
również dwie paczki.

4
lecz nasze koniecy, ba-
jni piśmo, a skąd
światła, bo o świeckiej
bieda, a to jeszcze nie
moja, lecz towarzysza.

Wierzę bardzo serdecznie
pozdrowiam serdecznie
aż do miłego widzenia
i porostyle Wam wdzieramy
syn

Wacław.

W. b. pfe. llv. 4. Styrenia 1917⁵

Kochany Dobre!

Nadesset ostatni dzien
naszego pobytu w Marquion.

Jutro rano odjeżdżamy do
Tine, do naszego pułku, a gdy
te już w drodze, sami ja
nim i kierownik Valencienues.

Przyjem tu piękne dni,
przy obserwacji dywizji, od 24.

~~Występek~~ Paridienika. Prosto

do miasta, jakich w tej wojnie
pełnie już nie dostanę. Bo przy
batalionie nasze jest wiele do wy-
mienienia od wana, do wlewa, i
mnie wolnego czasu.

Tak po pórudnin pakovalis-
my naše manatki, by jutro
pošlacanin moad' i droge
vynusye. Na obiad mieldiny
„gulasz z kartoflami“ vybornie
smakny'asy.

Domizdy nameni, sponzori-
tem teri gromotownie moze koto
bo porucnato juv ciekro shodit'.
Rozbratem je gromotownie vypry-
sitim z novou shodytem.

Podru nam ten vasyt-
kinn postavie je z nemym piek-
nem vyppodem domkem i piek-
nem vhami, kto vie, kiedy
nam je novou takie mieldike
nie dostane. Spodruvam sie
mocno, ze nas terer postavie
ces jakis vora frontem, do ad-

porucenia i vypricenia novou
novogo: vsetum“ ktery v ostatnich
valkach otvymalimny.

Spodruvam sie, teri ie teri
novou vbyt velle do ciznienia
nie bedat i bedy, miedt apo-
adnovich' drog' vystudo domu
pizas. Na a i volem mieldnogo
vnyje muis. Proy nejbliiszy'
spodruvich' dam sie fotografu-
vat i presle. Wam moze abrak.

Podruvam mat z kopye mego
tovarysa Kouvada Kanne z
navem psem vpred domem.
Jest on juv bly rok istnienem,
gdy vone vybuchla sturist
druhi rok. Jest kstannikem
jak i ja, leu v mielden 19em.
Moudilimny sie jak nejbly.

Przy najbliższej sposobności
będę Wam pisał, gdzie jestem
i jak tam wygląda.

Przebież J. M. P. który
razem z moim tożkiem wi-
szat bionę se robę do Toruńska.
Bedzie razem se mój opiekca
Wpis. M. P. i nie stego mi się
stać nie może.

Piszę na takim papierze bo
nie nie kosztuje a mam go
pod dostatkiem.

Przebrała Was: Hanna
i Marquien

Wasz wdzięczny syn

Wacław

Tatarami

małki: wyznaczk piórowy.

Feldpostbrief

S. R.

Masch.-Comp.

J. 1917

-8. 1. 17

a
20. Inf. Div.

An

Herrn

K. Wallis,

in

Rosberg-Denken A.-L.

Lyr. Domb. Str. 12.

Absender:

Schütze K. Wallis, 16. A.-K.
20. Div. Inf. R. 79, 1. Bat.
1. 12. 17

W. J. p. d. Chr. / Franzya, 5. 1. 1918.

7

Wojak. Ojciec!

Listu Jesu otrzymałem trochę późni-
zej, bo nie moja wina, bo poczta
zatrzymana kilka dni z powodów
wojskowych. To też kilka dni mnie
bez poczty odcienie będziecie, lecz
trudno, co zrobić. — Jestem zdrowy,
i wiedzę mi się dość dobrze, ięgo i
Wam życzę. — Wczoraj byłem na
polowaniu z naganką. Unieśli
je Major nasz z kilkoma oficerami.
Zastrzelono około 50 zająców, z któ-
rych część rozdzielono pomiędzy
naganiaczy. Ja z jednym towa-
żyszem otrzymałem również
zająca, którego dziś przygotowa-
my, smakował wybornie. Dokład-

8
miej polowanie to-azyskaniem
w dzierżawie. Przy epizodach
mapach mowa. Serdecznie
poddawiam i porastaje,
do widzenia Was

Wacławien.

8. stycznia 1914.

9

W. b. p. & Alb!

^{er}
Kochany Cyre!

Twój brat mroźny, choć jednak
wygląda z poca chmur. Od wczoraj po
potudnim funkcyjnie Takie jako
introligator batalionowy. Mam 5
roboty: "Przegląd wojenny batalionu."
Pojda, bo tylko dekretyng Treba
lepiej, a o pisanie tektury i, z. d.
to amir słychać. No jak przyjadę
na wakacje, to niedługo już na
się da czekać to sobie potrzebne
pięć roboty.

Wczoraj musiałem jechać z
orkarami do Wallers. Jeden koto-
wnik był c-drodze, a drugi miał
silny ból rebrów. Na mnie więc

była koby. Wierści był ciemny aniel nie. Kosturata nie mała
 Trudu, a takiej ciemności nie, przez wó drog jolnych
 dostać na miejsce, tam adsmkai kompanie do której roz-
 kazy mialem, i wrócił mowu. W drodze pobrałnej obgadri-
 tem tej ocyptacie, jechany innu रुपетnie droga. Co choile, widze
 gdzie jolatła s jakim domu, zapukatem i pytatem sie o drogę,
 jako tako porozumie sie z ludzimi i za godzinę byłem mowu s
 domu. Wierca pleb re serem i kawa siefta wynagrodzta
 mnie za wszystkie trudy. Chytem jeszcze pisac, lecz byto już za
 późno s nocą, a poszczym byłem pociąg kamur, więc mumiatem
 to na drugi - odłożyc. Wzi i statem o 7 ej, na drodze jeszcze był
 mrok. Teraz jest blisko 10 ta przed południem. Podczas gdy skleja
 ksiądzka schuje, ja pisze.

Zresztą jestem रुपетnie zdwoi na ciele i duszy. Wam i
 Jstierowi izue tego samego. Wszystkie kompanie skang sie, ze tu
 kwatery obropnie księpskie. Wzgardie pisca dopiero trzeba je zinkas
 brak materyalu pełnego, aże trzeba na ciemny, i. t. - d. To to widze,
 ze mój kwater jeszcze nie najgorszy. Jpiez na 4^{ech} kreslach do
 kupy restauracych, mam dwie deski, mata i. plaster do na-

Kryzys, mamy tu atak, nie
i negatywnie, to jeszcze
jakoś idzie.

Widzę po potudniu obchodu nasza
kompania (10 ta) gwarantuje, opierając się
jutro, jak tam wyglądało.

Jak wygląda z Rosją, nie tak łatwo
przejść, jak się spodziewaliśmy. Co
Wole Góra się stanie, tak da nam
dobre będzie.

A jak tam u Was z węglem, czy będzie
jeszcze dostawa jak przedtem?

Kończąc, podawiając jak naj-
serdeczniej

Wasz wierny syn

Stanimir

Przeżycia!

Francya, 11. 1. 1918¹⁴

H. b. p. F. Oliv!

Kochanemu Ojcu
pospieszam doniesić,
że już od brech dnu
znajdujemy się na
miejscu przerwania.
Po 3 godzinnej j'ar'dzie
koleją i dwudniowym
marszem tu przybyli-
śmy. Jak się tu żyje
wioska narywa donio-
se przy sposobności,
bo sam jeszcze nie wiem.
Leży około 5 km od Jellan-
court.

Same kamie, wozy i
kuchnia brzo we wiosce.
My cał mien kamny w
barakach drewnianych
pora wioska, na dosyć
ostro spadającej scia-
nie malej góry. To
porzecz jest jeszcze do-
syć parę km.

Wnętrze baraki do-
syć po ludzku jest u-
rządzone. Mamy kaidy
swoje Toiko, regat na
ścianie do powkładania
reery. Podłoga
drewniana. Kilka sto-

Toiko i poddostatkiem
Tawek. Oświetlają
wewnętrzne 4 lampy elek-
tryczne, ogrzewają je
3 piece ślarsne. W tych
dniach wyruszyli ma-
my na porzecz. Jed-
na część jednak tu
porostanie do sluro-
wania.

Toiko tu frontu pada
świec. Sta obiad mle-
liś. my my. Toiko po
potudniem strzelałomy
francuskim karabi-
nem marynowym.

Zwieszka tu nie ma
wiecej nic nowego.
Jestem Bogu dzięki
zdrow, czego i Wam
wzyskain zycze.

Wczoraj wysłałem
dwie książeczki fran-
cuskie pod adresem
Stasia. Jutro myślę
mój pierwszy dziennik.
Kopert, papieru, kilka
wiserek i kuszki do
nosa jeszcze nie włoży-
łem, może dziś na-
dejda. Serdecznie podra-
wiając pozostaje aż do
miłego widzenia Kasiu.

Feldpostbrief

An

Herrn L. Wallis

in Roisberg - Bärthlen O.-S.
Gr. Kombr. Str. 12.

Abfender:

Schütze R. Wallis 10. d. K.
20. Div. Inf. R. 29. 1. Bata.
1. chl. gew. Komp.

Evancya 12. Styca. 1911.

Pozdrawiam słowami: Wiele
 będzie pochwalony nasz Chrystus
 i donosił Wam, że jestem zdrowy,
 i wiedzie mi się stosunkowo
 dobrze. To przysięgi jeszcze chwile-
 lowo nie idziemy, spacił moje
 my od wieczora do rana i
 całego mi się cię trzeba. Chleba
 też sobie kasidy moje daki
 pic' ile tylko jesic' może. Mały
 chleb kosztuje 25 f. A u Was jak tam
 z chlebem? Gdybym jechał na wózek, to
 przynajmniej z 4 chleby sobie przyniosę.
 A tużad.

To tego wpatrujcie się i ma-
 jemy napisać do cyta. Koniec i po-
 trawiam serdecznie Waszym

Karłowicz

14
Sankta, 18. 1. 14.

Dość. Dziękuję!

Podrawiam: Alech będzie
pochwalaony Jezus Chrystus,
i donoszę, że jestem zdrowy
i dobry myśli.

Wierzę: wielkiemu
w wiosce Odessa naborem
stano na spisaniu pewnego
domu, w tym celu wiel-
ką przysługę. Był
ustawiony prowizoryczny
stan. Po maj ist. przystą-
piliśmy do spowiedzi św.
i komunii św. Ostatni
raz wielki my nasz św.
w Lapon przed szkoła dro-
ma Bygodniami.

Po południu eselowawa-
lisimy godzinę, bez kara-
binów maszynowych.

Wierzą, że z mattem
pasek z rekawiskami.
Ła bardzo ciężkie i pa-
sują dobrze. Teraz tu dosyć
chłodno, bardzo dobrze
je więc będą mogli teraz
potrzebować. Wisi w nocy pa-
da tu śnieg na 5 cm.
Wisią: mieliśmy apok.
Teraz jest wieczorem 6 ta.
Właśnie odbyła się pa-
wola, ale pociski i adne-
nie miały. Zapowse-
dziano na jutro Turibę

nasz pułk. Przed połud-
niem instrukcja o
obronie przeciw trupa-
cym gazom. Potem stre-
lanie z rewolwerów do
Sawcy i francuskimi
karab. masz. Po połud-
niu kapanie się w
kapselach. Turiba nie
majgorsa, ale nie dłu-
go mamy płukować to-
warysów na poręcz.
Kawego tu i nieszczę-
liwie. W pokoju nie słychać ja-
koś nic.

Leć chę list koń-

czy, bo brak materji.
Pisać bym mógł całe
księgi, lecz nie o jakich-
kolwiek wojakowych re-
cach pisać nie wolno.
Przed kilkunastu dniami wys-
łałem dwie paczki do
domu i dwa książki
i dwa monety an-
gielską i francuską. Rów-
nież paczkę z drzemkami.
Czy już jakie paczki ode-
mnie nadeszły?

Serdecznie pozdra-
wiam i pozostaję do
widzenia Wasz wdzięczny
syn
Karimier.

Absender:

Leutnant K. Wallis,
10. u. 20. Btl. F. 9. 49.
1. Btl. 1. ell. G. 75.

Feldpostbrief.

1 Masch.-Gew.-Komp.

J.-R. 70

An

K. Wallis,

27. 1. 17

Rössberg - Benthien V.-L.
Gr. Bomb. Str. 12.

N. b. p. F. Uhr! Francya, 21. Styчня 1914.

16

Moichany Ojcie!

Tis' niedziela rano. Jest druga
godz. w nocy. Jestem tu na Ostrowach.
Zadaniem naszym jest przejeżdżającym
automobilon, wozom przedcom i t. d. wska-
zać drogę do miejscowości okolicznych
lub poręczy przed regimentów. W razie
jakichś wypadków lub ataków musimy
zalarmować w okolicy leżące kompanie i t. d.
Stojmy dwie godz. na posterunku patrolu-
jącym potem mamy jeszcze godz. odpo-
czynku. W piwni napalono więc ciepła
w izbie. I pierwszy przyszedłem i posie-
dunek i dałem się do pisania. Tak idzie
aż do piątej wieczorem potem nas imi-
zujemy. Smutna ta niedziela, bez na-
bawstwa koo'icznego. Lecz coś robisz. —
Co porabia akwaryum? czy w nim wyby-
pluskają? Tutaj mało widać wróble a zato
mnóstwo siewgłów i podobnych kolorowych
ptaków. Lecz muszę kończyć, poradziam jak-
najbardziej i porzucię Wasz wdziękany
zawrót rym

Kasimierz.

17
Gronya, 26. 4. 18.

Pozdrawiam Staran. 2. 12. 02
Nasze będzie pochwalony
Jezus Chrystus i donoszę,
że jestem zdrow i wiedzę
mi się dobrze.

Tęraz jest godz. 2 ma.
wieczorem. Właśnie wyda-
no parok na jutro i por-
te. Otrzymałem 3 paczki.

W jednej była kistasa i
świeczka, w drugiej był
Stomakal i Mentholare
pastylki, w trzeciej było
pudełko ryby Lachs.
Wszystko w dobrym stanie.
Wajserdecznie za wszystko
Wam, kochany Ojciec dziękuję.
Poznajcie idziemy do domu.

jutro wadziwy cesana.
 Hwily nie mamy. Pa
 naturalnie mamy katalic-
 kie naboreństwo.

Swieczek pot. mi teraz
 proszę nie przesadzajcie, bo
 tu teraz mamy światła
 elektryczne nawet w pierni-
 szym domu. A u Was tam
 też świeczki nadkie. Presta-
 na zaś mi świeczkę, jeżeli
 nie za darmo, inna jaka
 konieczna potrzebna wysiwi-
 tu na cześć A. M. P. i
 mego patrona św. Hieronima.
 Czy tak. Dobrze będzie?
 A Was też tam trondna
 o kielbasę, to też ją się

Tu z tatros' się bez mi-
 ojeide. Tu u ~~prezesa~~
 Finii nawet mamy kan-
 tyne, w której często
 moim dočas' marnie-
 de lub miad i t. d.

To jakos' się tu zawsze
 żyje po ludzku. Co dwa
 dni też tu coś do siebie
 stny mamy i cho' tego nie
 wiele, lecz też coś enasy
 Jakiś w. p. atymali's'ny
 każdy jazyka i dżibta kiel-
 basy, marta i sera. To na
 jakis' czas znów stary,
 przynajmniej na kilka
 nas i kromek. Bo tu
 raz za dzień cięty obiad,
 a reszta dnia i nocy na
 wypuski tylko chleb.

W ostatnich dniach mie-
liśmy tu od rana do wieczora
praz, koralisiny rany da kła-
dzenia kabli elektrycznych tu
przeżył.

Leżę powiesz, bo już póź-
no. Powieśnaliśmy już,
bo od chwili i gotujemy
się do spania. Mam tu
3 dekier, więc mi nie
zimno, festem i wszystkim
radowaliśmy.

Oddaję siebie i Was
w opiekę N. M. P. i poro-
baję z najserdeczniznie-
mi podrobieńkami
Wasz wdzięczny syn

Wasiłien:

Franka R. C. h. 1912. 19

Wochany Gyse!

2/2/12

Przytarn dwie fotografie, zrobio-
ne przez pewnego podoficera zio-
nierów. — Przydadzą się do albumu.
Nowego nie. Jestem zdrowi i wie-
dzę mi się dobrze. Pomyślnie idzie-
my znów do domu.
Z pozdrowieniem, Kar' m. m.

Absender: Schintre K. Wallis.
Finf. Regt. 79.
I. Btl. 1. M. G. K.

An

Leron
L. Wallis
Maschinenwärter
Rossberg-Bentzen O.L.
Gr. Kombr. Str. 12.

Francya, 31. 1. 1917.

Wielkie bedzie pochwalony Jezus Chrystus.

Kochany Ojcie!

Wchwili, gdy list ten dojdzie ręk
Waszym, ja już będę daleko od was,
gdzie teraz jestem. Moje będzie w Albrach,
w Pogorach, moje jeszcze dalej: zaled-
wie tu kilka dni na wyjeżdżam - bardzo
spokojnie przedkładać, a już was
lubię, bo stać się może zastawione
to ten list ten się opóźni. Kom-
pania nasza już wczoraj odma-
nowała turystę, ja zaś z kilku
innymi (z każdej załogi jeden) po-
zostać musimy aż do jutra, by nowi
przybyli się mogli zorganizować.
Trzeba im wskazać wszystkie rowy
i drogi i wiele innych rzeczy. Pożegnaj
domość, gdzie się znajduję. Mój
adres teraz jest tylko K. W. Zm. R. 29
1. Bat. 1. M. G. K. Najserdeczniej po-
dróżnicę prostaż, do widzenia
Wasz wdzięczny syn Karimier.

Potrzućmy nowy
dziesiętny notes,
bo mamy wnet pełny
i papieru listowego.
Poczekajcież nam.

Adres mojej jest teraz

Schübe H. Wallis,

Inf Regt - 179.

1. B. A. 1. M. G. Kony.

Nic mi nie

Abfender:

te Melbg.

Ort

Dat.

Zeit 22

Abgegangen

Angekommen

Laubung. 4. 2. 1914

An

Kochany Ogire!

Podravianam Slaviam Niek bedzie poch-
walony, jemu obywatel, danosc i jestem
zdow i talos; myslu. Jak dlugo tu
przebywam, nie wie domo. Kisi
nawet i tu przybyl'smy.

Poimaj'scie, dokladnie, jasz
do miasta tu nam i's nie wolno
bierem i korowach obywateli. Kilka
dniow tu mieszkam.

Kocham, to wasz mato. Podra-
vianam i przenie do widzenia
Kassimierz.

Przejam kilka widokow do albumu.

Łnia, 7. Lutego 1917.
 Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!

Kochany Ojcie!

Mam was, więc chciałbym
 Wam kilka słów napisać. Zapew-
 nie się zdziwiliście, gdy pnesta-
 tem widoki z Laarburgu w Lo-
 taryngii, boć do 2 dni jazdy ko-
 leją od Blerancourt w obrębie
 Lorraine. O to sprawa ta ma
 się następująca. Łnia 7. II. opis-
 ciliśmy mijsze naszego po-
 bytu. Marsz i. t. d. potem
 uładowano nas na kafe i
 jarda z pakunkiem, komin-
 worami i. t. d. Pniesz Maubenge,
 Namur, Luksemburg i. t. d.

Dnia 4. II. rano a 5 tej. przyby-
liśmy do Saarbursgu w Kata-
ryngii.

W drodze, przez Luksembur-
giz przejeżdżaliśmy przez
piękne okolice. Po prawo i
lewo od kolei spokojne i
ciche wioski, pokrośnię-
ciem pola i lasy, wszystko
tak spokojnie, że ani czo-
wikowi na myśl nie
przyjdzie, że się znajduje na
wojnie. Tak jest jakoby się
odbywała jakaś podróż po
Niemczech. Wszędzie widać
spokojnych ludzi zajmują-
cych się pracą rodzinną.

Z miastami oddaje się
któregoś namiętnym poka-
zaniem. Jak pięknie jest, po-
dróżować po świecie, poznać
różne okolice, ludzi a gdy
się znów tęsknota za do-
mem Bjerskim w sercu
oderwie, ciekawiej znów
wrócić do domu rodzinnego.
Jak dawno już jestem daleko
od domu rodzinnego;
blisko rok gdzieś po Rosji,
po Austrii, Francji. Mia-
łem przed sobą już Rosyan,
Czerkiesów, Kozaków, Japończy-
ków, Anglików i Rzymian-
ków, Francuzów i.t.d. Błaga-

Tem się już nocami w Rosji
wśród buntów w lasach i pra-
wie naden trafieniem do
naszych Bągarz. Lecz już
niezwykle senn. O jak chętnie
bym teraz wrócił przedem do
domu, by wypocząć na wygod-
le, choć jakiś czas o niczem
nie myśleć, wrzucić uniformę
i z nim zapomniać o wojnie.
Miałbym nową pracę. — —

Lecz odwróciwszy się od
okna wzrok mój pada na
formistę napakowane ci
pod sufit wagon, wiszą
pasy z bagnietami i revol-
werami i mówią nie można

jeszcze wrócić do domu przed-
 zej aż świat przestanie wal-
 ki i lufy nasze otrzyma-
 ją zasturiony od poczyniek,
 by się już nigdy nie potne-
 bowaty zwracać przeciwko
 pierzonom ludzkim, chyba
 tylko na tawry na placu
 ćwiczeń. O, choć spokojnie
 czekać na wybiecie tej upra-
 gnianej godziny, pakada-
 jąc uprosić w Boga i
 Przeczystej Matce Jego i
 Waszej. Nie mienicie mi
 się tu jak tysiącom in-
 nych, nad csem się nie jeden
 już drżył. Z weryckiego,

z każdego wyniku jakiejś sprawy jestem zadowolony, i jeszcze nigdy nie doświadczyłem rozczarowania. Nieraz, choć po długim czasie okazało się, że gdyby się tak było stało, jak sobie tego życzyłem lub się spodziewałem, było by dla mnie niekorzystnie.

Mam nad sobą trochę okazji Marysi Panny i czuję się zadowolony. —

Takład niegrych z czegoś. Nieraz więcej jazdy i t. d. do-
wiesz się z dziennika, bo ze-
względów wojskowych nie wolno
wiele pisać.

Podczas jazdy dobre nas kar-
miono, tylko trochę wymarzi-
liśmy w wagonach. Tu nie
mamy zbyt wiele starizy i
jedzenia podobnie jak tam. Mo-
na sobie tu jeszcze niejed-
no kupić, choć też już kruche
czas jak wędnie i drogo się
strach. Lecz naucekna nas
zysk her wszelkiej wygody o-
rowie strzelekiem. Marysi tu
przynajmniej dash nad gło-
wą, choć przed lotnikami też
nie zbyt pewny. Za miastem
tu w polu są groby francu-
kie padłych żołnierzy z ostat-
nich dwóch roku 1914.

Ten pierwszy się z kilkanastu
dni zatrzymamy. Gdzie potem nas
wpakują nie wiadomo. Może być do
Włoch, być lub gdzieś w podobne
miejscie, lecz wszędzie jest Pan
Bóg i jego opieka, nawet w najdal-
szym kątku ziemi. To też nie
trzęsę nadzici, a i żyję się o mnie
być nie starajcie się.

Pisałbym jeszcze więcej, lecz
brak miejsca, więc kończę
kropką.

Gdzieś wszakże zdrowsi i
napisanie prozę można kilka
dni myśleć. Porównajcie jak
najserdeczniej pozostaje do widze-
nia Wasz wdziękowy syn

Wacławien.

Saarburg, 8. II. 1918.
 K. b. p. ferns Christus!

Hochany Gjere!

Dziś wieczorem atny-
 małem klego. prestance
 mi 15 Marek. Předwco-
 raz w liście 3 Marki.
 Nie potrzeba mi naraz
 tyle pieniędzy, lecz nie
 mogę ich na niepotreb-
 ne rzeczy. To też proszę nie
 przysyłać mi nic do
 giedrenia, bo tam u
 Was - drogie, a tu moina
 dostać taniej w magazy-
 nash wojskowych. Mam

tu spozobnosť, to się
jutro dam fotografować,
i obracki Wam prześlę,
bo nie wiadomo, czy mi
się kiedyś znów spozob-
ność do tego nadarzy.

Pierwszy raz tu od wygnu-
szenia w pole jestem zno-
wem w mieście niemiec-
kim. To się bardzo ład-
ko zdawa.

Zupełnie tu nic nowego
nie ma, tylko mroź,
i ci śnieży pod noga-
mi. Przecież nocą śpiłem
tu na postojunku przy
nasych worach dwie go-

dziny. Zimno mi nie
było, bo oprócz mundu-
ru miałem na sobie
mantel a na nim
ciężkie gruby kożuch,
tylko czas się bardzo
długo, od 1ej do 3ej.

Odmówił mi w tym ca-
le rożanie, i czas mi
jakos przedzi przeszedł.

Oby nie to zawrę gdy mam
zostawaniek. -

Tu z nastaniem mro-
ku całe miasto kładzie
się do snu, bo z powodu
niebezpieczeństwa niepru-
botników nawet najgłówniej-

czego światelka nie śmie być
na dronie widac', na uli-
cach oprocz wojskowych pa-
troli nie wolno się znaj-
dować. - Piszę w Soldaten-
besuche. Świety tu zbyt
wiele nie mamy. Tylko
apel, sponędranie rzeczy
i. t. d. Dziś byliśmy się ką-
pać w mieście.

Koniec oddaję ci siebie
i Was w opiekę Najsw. Maryi
Panny i pozdrawiając jak-
najserdeczniej pozostaje do
następnego widzenia Was
wskazujący syn

Wacławien

N. b. p. 7 chr! Lusia 11. Lutego 1914. 29

Kochany Ojciec!

Dziś nie drzela. Rano o 7 mej³⁰
odmawer do kościoła katol. przy
fargowicku, (widok Wam pnestalem z
dwieina wienami) Wnętrze kościoła
dość piękne prawie tak jak u nas.
Kaboniatro ~~prywat~~ od 8³⁰ - 9³⁰. Ad-
cyrtaing został niem. list pasterski.

Wróciwszy, musieliśmy uprzątnąć
konary, co wzięto do palniznia.
Na obiad ryż. Po poł. poszedłem
do Soldatenheimu by mieć tro-
chę pisar i pograć na harmo-
nium. Łą. Sei tu najróżnorod-
niejsze gry do czytania, gry
jak: młynek i.t.d. Jest teraz
130. o 2³⁰ musimy być znowu w
konarach, bo mamy apel z
pistoletami, czy są w porządku.
Jeżdżę tak aż do 4 tej. Potem

przywiozła kawę i jest swacyna.
O 6tej rozdzielają pocztę, potem
dają się na chwilę do fran-
surkiego. O 8mej jest wyda-
waniem karów na jutro czyli
parola. I tak dzień rej-drie.

Wieczorem o 9tej musi być wysyt-
ko w domu, o 10tej w łóżkach.

Przytęcam kilka widoków bo
podobno otwarcie ich przesytas'
nie wolno. Wystawem kilka otwar-
cie, czy aby nadeszły?

Żawse tu jeszcze zimno, cho-
dzi nie tak bardzo, okna zamar-
znięte. Otrzymałem paczkę z kieł-
basą i pieczeniakiem. Nie potrzeba
mi seras nie, tylko papier listo-
wy jeszcze mi nadeszedł. Maie dziś
lub jutro przyjdzie.

Koniec, podtrawiając serdecznie
i oddając siebie i Was w opiekę Najin
Maryi Panny i porostaję do widzenia
Was
Karimierz.

Kochany Ojcie! 14. II. 14.

St. b. p. p. Wł!

jestemny jwi na miejs-
cu, a wiości niemieckiej
w "staj" góry, Hartmanns-
weilerkopf. Widac' góry, choć
dopu' daleko. Poimij' do-
nioz' doktad niej naswe' icha.
~~Wioska malownicza, stary~~

kościółek, chaty z różne-
mi dachami, reka pre-
plywa puz. srodek wioski.

Tylko kwater marny
nie zbyt piękny. Biała
stodoła z małą dziurą
ramiast okna. Gdy drzwi
z zrzucaniem się zamknięte,
ciemno jak w nocy.

Dymiący przez klaszary,
leżący na stonach na
ziemi. Lubił a jednego,
dobrze, że coś nie było innego,
dobre, żeby dać sobie obrót.

Jak długo tu zostanie, nie
wiadomo. Będzie wiele pracy, będzie
tu na mieszkanie ludzkie po-
różne. Lecz wojna niejedną sto-
niską nanczy.

Możemy się tu uda zrobić
kilka rysunków. Lecz ponieważ
to potrudnie i musimy iść po
objad. Pójdę więc.

Z podziwieniem, do
widzenia pozostaje

Wasmuor

Niech będą pochwalony prus Chorągwie!

Kochany Ojcie!

Cham dziś trochę czasu wieczorem,
szczerze Wam więc kilka słów
napisać. Jestem zdrow i dobrej myśli.
Wam się tegoż tegoż samego. Jesteśmy
od dwóch dni tu w Munweiler
u stóp gór Wogesów. Jest tu pre-
ciśnięty widok w góry, które tu
po raz pierwszy widzę z tak blisko.
Tutaj jechała nasza suta koleja przez
góry, Annele, z których najdłuższy
był kawał strasweiler. Jechaliśmy prze-
ciwnie t. min. Czas jakiś jechaliśmy
po ~~prawej~~ lewej stronie rzeki.
Wam, na której jest kilka nas'cie
stopni do spuszczania statków
na niższe części rzeki. Kilka

statków leżało zamarsiniętych
na mase. Po prawej i lewej stronie
nie kolei wysokie ściany skalne.
Obydwie skalne góry wznosiły
się na różnych miejscach, na
małych miejscach tylko ścięły się
trzymając, że można się spóźnić,
że każdej chwili musi runąć i
przebiec. A ponieważ to już stało się
tak wiele a nie spadło. Bardzo
piękne widoki to do fotografowania
lub rysowania, lecz do tego trzeba
czasu.

W Tabern otrzymaliśmy miedzi
i kawał karmu mięsa. I make-
wato nam wybornie. Po godzinie
jarda dalej. Wczesnym przybyliśmy
do Emsheim, gdzie nas wyładow-
wano. Jeszcze pół godziny marszu,
i przybyliśmy Rudolstadt.

Mammy tu codziennie kwiczenia
 różnie i instrukcje. Moje tu
 dni są czasem porządkowane w re-
 zervie, moje nosze też innowa-
 cję dalej na granicę swawarską
 lub do Mesopotamii, lub gdzieś indziej.
 Niech nas wysła gdzieś chęć, im-
 więcej, chociaż wiedziemy, że le-
 piej, głównie rzecz, że utrzymamy
 równowagę ducha i umysłu i
 czystość serca i wiarę w Boga
 i ufność ku Najśw. Maryi Pannie.

O Bóg, że nastanie
 nasz spokój i znów uregu-
 lowane stosunki. Że będzie moi-
 na znów spokojnie pracować
 dla siebie i drugich.

Koniecz, podrażniające jak
 najserdeczniej i porostaje do
 miłego widzenia Was
 wdzięczny syn

Wacław.

Dajacam kilka widoków z
Francji do albumu.

Miasto Riefach leży tu o $\frac{3}{4}$
godz. drugi strd.

N. k. p. z. lbr.

21. Lutego 1914.

23

Koch. Ljere!

Jestem i dwoje i dwoje myśli. Presyłam
kilka widoków do albumu. Wczoraj
również nadesłalem kilka widoków z
Rinfach i kilka migoczących francus-
kich. Czy nadeszły? - Już kilka dni
i adnej pusty nie otrzymałem. Piekny
w bliskim czasie paksy wiadomości.

Uwaga od tego znów idzie dalej, jechała
z kompanii 23%, to jest 3 chłopcy. Będą
do to mało. Za jedną wózką, i jadą
znów 3ech, będzie jeszcze z 2 miesiące
trwać, zanim ja tak daleko będę, jeżeli
nie będzie przez regiment pomnożona liczba
procentów. Lecz i ten czas szybko przepływa.

Pozdrawiam serdecznie i pozostaję do
widzenia Wasz
wdzięczny syn

Wasiłiewicz

Kochany Ojcie!

Pozdrawiam nasampród Tajst.
serce i Tajst. Marysi, Tanny i
donoszę Wam że list Wasz zastał
mnie przy najłepszym zdrowiu
i pogodnym umyśle. Wzięłam
ciśniętą, nową list Waszą pełną
pisany i serdecznie całuję.

Pospieszam też, na list
Ten. Jak najprędzej odpowiem.

Wiem też, że teraz tak
mało czasu macie, że też większą
radość sprawia mi każdy list
Wasz.

Chciał pisać mi już i
Antek już w konarach. A to a
jak mu tam wojskowe życie
stwierdzi? Czy mu się lubi

bardzo podobna? Czy lepiej
nam się podobają w krawacie
i palecie spacerować po Zim-
wane lub teraz spacerować po
placu konarowym i myć się
„Chrenberengung” przed wstawi-
nię i ziemię łazę lub łyskę?
Jestem bardzo ciekawy. Leci
najgorzej poczętek. Pójdźmy tu
już jakoś iść. Wiem że z
nieśmięłości.

Stało się jeszcze więcej. z 2 mie-
siące będą musiały czekać, bo
bardzo wolno teraz iść. Jak
przypadek, to przyniosę na
złotowanie kamysienka. Fran-
cuskę chleba tu nie dostajemy,
tylko zwykły wojskowy kamysienka
trochę jaśniejszy aniżeli dawniej.
Rzadko dostajemy też na pniekację

trochę chleba białego, przemienego.
 Lecz tak już do kawy niaka przy-
 mykliśmy, że smakuje nam lepiej
 niż białe.

Towarzysze mają tu tak pod-
 oficerów jak i inni ^{na ci, co od wczoraj} i Oficerów.
 Tylko kilku nowych przybyła od
 infanteryi. Wyświeryliśmy ich
 jako tako na karabinach i nale-
 na do naszej kompanii. Wszyscy,
 mniej lub więcej mają dosyć
 wojny, jedni okazyją to otwarcie,
 inni obojętni na wszystko. Jest
 nas tu może z 15 katolików,
 oprócz tego 2 podoficerów i Oficer,
 leutnant Frischert von Bempt. Ten
 się dba o to, byśmy gdzie tylko
 mowa mieli naboreństwo.

Największa część pochodzi z Fla-
 mowskiego. Kilku z Turingii,
 Westfalii, dwóch podoficerów z

porozańskiego. Jeden jest z Kobl.
Inny i mój jest po polsku. Jeden
jest z Kresu Gó. Wartenberg. Z tem
wyruszyłem z Warszawy. Był z 2ej
kompanii w Cieniewie, a w Jabłoni
nie był i nie miał razem z Kompanią.
Kieśca z był co i nie wyruszył
porównana po regimentach, był
ko ten jeden nie miał razem się
tu dostał. Jest moim najstarszym
towarzystwem, z którym się najdłużej
wspieraliśmy. Jest też katolikiem,
nazywa się Bergmann. Mamy też
tu Fryzera (katolika) i nazywa się
Stypen. Nie robi innej służby, jak
tylko goli i strzela Obserwator i
strzelców. Jest też człowiek młody
z porządku. Przybył od infanteryi.
Podczas walk w Paderbornie w
Roupi przypadek dostał się też,
mając jedzenie do wypoczynku

ruskiej płot drusiany i dopie-
ro potem nawrócił, gdy widział
poza sobą nasze kule świszące.
Rów był tak rozstrzelany, że
nie jeden się w ten sposób do
Moskwy zabłąkał.

Pierzy mnie również się
jeszcze o mnie spokojni.
Kajin. Marya Panna, królowa
nasza opiekunja się i
ma mnie w swojej opiece
to też nie tego mnie spotka
nie może tak na ciele, jak z
na duszy. Za dzień wieczorem,
choć krótką modlitwą oddaje się
Kajin. Marya Pannie. Jak mam
wiesz, mam, odmarzam Różaniec.
Niekiedy też godzinki.

list Maymukiego chciatem
tylko przeczytać, co mi wtedy
pisał. Później widziałem go w
Komendzie Generalnej w Saar-
burgu i okna, gdy przejeżdżał
z innymi oficerami konwo-
jlika.

Nieśmiało sam na sobie
doświadczyłem, że Wajir Marya
Panna tego, kto jest strasznie
oprosi, choćby się to w naj-
gorszej sytuacji znajdował.

Co do mowy rumuńskiej
to trochę podobna jest do
rosyjskiej. Niektóre wyrazy są
jak we francuskim. Np. Lucha
1. po franc. un. Również obława
po franc. kreyon (crajon pine nie)
Spodnie pantalon po rosyjsku. Sty.
zatem tu już mówięcych

Kimmunów, bardzo podobne do
Łaciny i wosyjskiego.

Bp'i moi, ie nas orkan
wojny i do Kimmuni's jeszcze
zaniesie. Będe wtedy miał sposob-
ność i kimmun'skiego języka się
trochę nauczyć. Książkę od
Mazia francuska, afrymatem,
i studiuj pilnie. Moie się, choćby
i w późniejszym czasie przydać.

Leć muszę kończyć.

Podróżuję jak najszybciej
niej i pozostaje ci do miłego
widzenia

Wasz wdzięczny syn

Kazimierz.

Feldpostkarte

Postaufgabestempel

Un

Dienst-rub _____

Name: _____

..... Armee-corps ..... Division

..... Regt. Nr. ....

Bataillon	Kompanie
Abteilung	Batterie

..... Kolonne

..... Eskadron

Besond. Format.: Flieger, Funker usw.
B-1 diesen ist die Armee ob. die Et.-Insp. anzug.

(Straße und
Hausnummer:)

Wielki będzie pochwały Twój

Chryśtus.

Woch. Ojciec! Jesteś idwój i, do-
brej ~~myślisz~~. Altdad znówu będzie
piśat cześć. Pręstyam agol-
ny wodok knt. miedka.
z podrośnieniem Wasmu

12. Marca 1917.

Westdeutscher Jünglingsbund
Soldatenheim Saarburg.

Saarburg i. S., den

16. März 1917.

Niech bedzie pochwalony
Jesús Chrystus

Jemi stowami Was, kochany
Jezu poddawiamy się, donoszę
Wam, że jestem zupełnie
zdrowo tak na ciele jak i
na duszy. Spodziewam się,
że zyszę Wam jako brat i
Stasiowi, tegoż samego.

Kilka dni. Teraz już
nie otrzymuję żadnych wiadomości
mojej i domu. Tu pogoda
mroźna, tylko niekiedy rano
jeszcze lekki mróz, ale w Was
tam jak?

Wczoraj po południu
byliśmy, katolicy i prawosławni

123
i komunii św. Była to w ko-
ściele św. Marcina. Podniesieni
na duchu i z wolem i weso-
łem, pogodnem umysłem po-
wrócili'smy do domu. Jak wiel-
ką pociechę i siłę jest kościół
św. katolicki i Spowiedź i
komunia św. to dopiero wte-
dy można pisać, gdy jej się
dłuzszy czas nie ma, se regit
nie w polu, gdzie się nie
wie, co stawieka w dzień
następny już może spotkać,
choć pora frontem.

Chwilowo jeste'smy jeszcze
pora frontem, oczekując rozkazu
do chowania innych w linie
byłowej. Lubi, gdy by się tu zaprote-
stowana ofensywa francuska wtedy
nas zaraz wepchnę w linię.

Powodsi mi się tu dasyć
dobrze. Chleba dasyć, moina
jeszcze wykupisć, jak braknie
z kuchni. Obyd' tej spory.

Ja Bóg, ie pakaj' niera-
długo nastapi i bede mógł
edrać na siele i dusy
wrócić do domu. Garesy pi-
sek ie w Moskwie rewolucya
myślnictwa. More to do rychłego
konca wojny posturij.

Tęs' wieczorem otrzy ma-
Tem - dwie piersiarki od Iha-
sia jedna z 7. IV. druga z 11. IV. 1918.

Muszę koniecznie, bo czas już
późny i brak światła.

Pozdrawiam i proszę
do widzenia Was.

Karimien.

Jeszcze moina, proszę przesłać
mi 2 3 M. w pojedynczych listach.

Fotogram i fotografie z Rinfach;
jeszta jeszcze nie nadjecha.
Druga przedstawia Gebr. Uhde,
który się z całą rodziną dostał
do niewoli ros. L. go Pordkieruska
1916. Pisał już do domu, że
mu dobrze.

Niech będzie pochwalony Jezus
Chrystus!
Drogi Jezu!

Tę właśnie budzą się ze
snu i zastanawiamy się. O 6:30
rano kuchnia dawata kawę. Weso-
ra i wesołym otuchy i chleb
i trochę brązowego sera. I niada-
nie więc było smaczne. Otuchy ma-
tem też wesoły. Wesołą paczkę
z piernikami, kielbasą i table-
tkami Webera. Wesoło bardzo
tu cennieć się, to tu nadko-
coś ma i do tego a nie mniej
nie drogie n.p. to marmelady
tu kosztuje 2 marki a jaka jest.
Od rana do rana dostawiamy

kompanii troшке кielbasy, sera,
lub coś podobnego i jakiś idzie
ryc' go ludzku. - O 7⁴⁵ odmaru
nas katolicko do kościoła św.

Marcina na naboniestwo. Była
sicha misa św., podczas której od-
mówilem różaniec, który otury ma.
Tem od Ksi. Kokota, brata mego
towarzysza z Iżeniawy, bawiącego w
Turyście. Przesłał ich wtedy swojemu
bratu kilka poświęconych dla por-
ządzenia. Tym kościół spotkałem
kilku towarzyszy z Iżeniawy i z
Jablony będących w regimencie 92,
który też na naboniestwo przybyli.

Wien dris piękny, słoneczny,
tylko trochę chłodny. Pojechatem się
kolejka do miasta dolnego u
stop góry, nie koniuję too bariem
nie, kolejka jest wyjątkowa. O 10¹⁵ by-
możem do domu. O 12¹⁵ był obiad

nudle grube, bardzo amacne.
 Po obiedzie wyniosłem pudełko
 na mnie kolej i dałem się
 do czytania na godzinę. Z biura
 kompanii otrzymałem kilka ksz-
 dek do czytania. Teraz piszę
 list. Bekam do 3 ej, na wydanie
 rozkazu na jutro. Potem chce
 się udać do Poloska mając z
 sobą się, w kompanii skien-
 werfer w pobliskiej wiosce. Nie
 wiem czy go zastanę w domu.
 Wrocisz, będę pisał dalej. — — —

Teraz jest 9 ta wieczorem.
 o 8 mej wrocisz z Bonelles, gdzie
 trafiłem Poloska i rozmawiałem
 z nim o minionych czasach.

Wrocisz, zastanę list Lusia
 z 2 ona markami i list z
 fotografiami z Rinfach, które
 dotarłem. Nie spodziewałem się, by

jeszcze nadeszły. Paczkę z kielbasą otrzy-
małem przed dwoma dniami o cem
i ostatnim liście już donoszącym.

Zwrotkę jestem zdrowy Bogu
dzięki, czego i Wam w jak najdłuż-
sze lata wyżej. Tuś wieczorem pa-
liło się tu kasyno oficerskie, lecz
skoda nie wielka. Papieru listo-
wego i kopert by mi się trochę
przydało, by mieć coś w rezerwie.
Kotlety mam jeden całkiem próżny,
więc chwilowo mi zbędny.

Kończąc, spodziewając się cho-
wn wkrótce wiadomość z domu
otrzymać i pozdrawiając serdecznie,
pozostaję do miłego widzenia
Wasz wdzierny syn

Karimierz

Do rodzica starca i by zdrowi!

Knia 3. V. 1914go roku.

Niech będzie pochwałony
Jeus Chrystus!

Kochany Tyse!

Wam Anocke, seram, gdzie
nie mógł nie przeszkadza,
chciałbym Wam pisać kil-
ka słów doniesić.

Jest teraz 4 ta godzi' po poł.

Jedną tu w pismach, z
której kilka schodów wycho-
dzi na wieżach na skry-
niach z muru, w bra-
ku knota. Nie ażeby dawa-
wada światła dzieńne.
Ja dwoje piękny dzień
wiosenny, słoneczny.

Mam z innym towarzystem
"wacki" przy karabinach. Stoję
tu przy ścianie, 5 sztuk,
okrągłych płach tamci. Obok
nich kilkadziesiąt skrzyń
z munią. Przedemną stoi
mały piecyk, z wiadra bla-
ninnego z robioną, w którym
pali się węgiel ogień. Biegnę
to tutaj przyjemne, natomiast
z na dwone nie zimno.
Towarzysz mój poszedł do
naszego kwatery o 3 domy
dalej na swasyne. Gdy wró-
ci, ja piję. Jest to całkiem
przyjemny postawienie bo
nie trzeba stać na dwone,
lecz można być w izbie,

44
nawet lepiej, tylko nie
spać.

Jeszcze dwie przemyślenia
tu nad porządkami weso-
wości niedaleko wsi.
Pracota nie sta, szczególnie
przyjemna, gdy nie zimno.
Jaki długo tu będziemy
nie wiadomo. Prawdopo-
dobnie jednak nie zbyt
długo.

Jestem bardzo dźwięki
zupatnie edrow na wiele
i duszy i dobrej myśli.
Spodziewam się, że jeszcze
Wam, Kochany Ojciec, by

Was Bóg jak naj'lepszem
zdrowiem danył jessere
pnez jak chajdlwieje lata.

Uam nadstaje w Bagn,
i wojna nieradługo skoi-
czyć się musi i wrośe
zdrow Tak jak wyruszyłem
do domu. Biedę potem
miał bardzo wiele do
opowiadania z wojny w
Rosyi, Niemcach i Francyi,
o moie jessere i inne kwa-
je zwiadamy.

Twarzniejsza wojna tak
wiele rośni się od wojen
dawniejszych, z których
miałem wstępnego. Twarz

rozstrzygnięciu technika prowadzenia woj-
ny, wynalazki nowe i wykorzystanie
tych, jako i organizacja wojs-
ka, wyćwiczenie i dyscyplina tego,
jako też organizacja wewnętrzna
krajów. Wojna odbywa się tak, że
żaden drugiego nie widzi nawet
z daleka.

Oa Bóg, że skończysz się tu
niezadługo.

Oby już fotografie moje na-
desły! Jak coś nowego będzie, to
znowu doniosę. Na dziś koniec,
podróżując jak najserdeczniej i
prosząc do widzenia
wkrótce zym Wam

Zostanie z Bogiem,
do miłego widzenia!

Wacław

Feldpostbrief

S.

-5.4.17

a

An

Herrn

H. Wallis

in Benthien-Brossberg A.-S.

Chr. Kombr. str. 12.

Abfender:

Johanna H. Wallis

F.R. 79. 1. Bielefeld, 1. M. G. 15.

46
Francija, 4 go. 15. oktobra 1917.

Stiču bedre pohvalone ravne
Kaj J. Jove Jersa i Jiep. Jove
Wajsw. Maryi Panny!

Hochany Jyre!

Jis velka lobota. Wsrovaj byt
Wielki Piek. Lec w nas jak
wszystkie inne dni praca przed
i po poludniem nad porzeczaniem
verewowem. Pogoda sie od wro-
vaj nagle zmienila. Po pol. deszcz,
nocą śnieg, rano mroź deszcz.
Po kilku pięknych dniach in-
nej sie pogody byto mozna spa-
dziwać.

Wsrovaj przed poludniem
lotnik nasz zastal lotnika
francuskiego. Po pol. bytem na
miejscu, gdzie aparat spadl.

Była to silna maszyna z dwoma
dwiema motorami. Była na niej
dwóch oficerów i jeden pilot-kierow-
nik. Aparat wpadł w las, wyrbił
się w drzewa. Motorzy rwały się około
 $\frac{1}{2}$ metra w ziemię. Kawał jednego
skrzydła porostał wisieć na drzewie.
Podczas walki powietrznej jeden z ofi-
cerów otrzymał strzał w oko i prawdo-
podobnie niedługo zmarł. Również
i motor otrzymał kilka strzałów i
został uszkodzony. Kierownik chciał
wciąż i aparatem lądować. Lecz teren
pełny drzew i gęstwin. Aparat
nie miał już siły przelecieć
mały las na pole i spadł
dziobem na podł między drzewa.
Skutkiem gwałtownego upadku
aparat się wyrbił na kawałki. Pilot
odniósł uszkodzenie głowy, drugi
oficer stłumienie ręki i nogi i
odstawiono go do lazaretu. Widział em
obu zabitych. Leżeli obok aparatu na

ziemi. Obaj leko ubrani, bez miek
konuszy i buty filcowe. Oficer miał
czerwone spodnie, niebieską bluzę i
srebrną broń na rękawie. Obaj byli
młodzi. Mnie już niedługo lotuska
zestrelili, aż ich samych los ten
spotkał.

Po potandim arty była tak
nana jak i francuska bardzo
rywa dratata. Zestrelono balon
obserwacyjny tak na naszej, jak
i na francuskiej stronie. Pośro-
wiskiem stacjonowała młota.
Wielka granatowa ciałka się
tę do naszej wioski, bez szkody
żadnej, nie wyrzuciły.

Tris po pot. praliśmy bie-
liznę swoją. Chate poddane mamy
obite bielizną i płaszcami płasien-
nemi, które tu leżą wzdłuż w
kątach. Co tu szkody! Jak się
ludzie zdziwią, gdy powymie tu
wiosną, jeżeli wioska nie zostanie
zbudowana do zniszczenia.

W tych dniach wysłę też dwie
komule z paczką do domy bo mi
tu są chyteczne, i zabierają mi
miejsce z rękawem. W domu
je przedziwne rzeczy. Ja tu
biedny i pociąg mam do
są. Nawet się tu dobrze po-
ciągają naprawdę węgry i igły. No
są tu pociągi i tutaj przysta-
ny interesy.

Jutro wielkanoc, mamy na-
bonstwo o 10 tej. Będzie miat
są, tu mając mój list.

Lece teraz koniec, podra-
wiają serdecznie i rozbijają do
widzenia Wasz wdzięczny syn

Wacław.

Dotrącam kawałek płótna re-
skrypta francuskiego lokum.
Utrzymać list z kopertami i
papierem listowym.

W. b. p. z. 11. Lnia, 8. W. Wielkania 1917.

Woshamy Dze!

Wielkanoc! Dzien piekny, so-
neczny, choc' trozke chladno. In nie
stycha' glosu drzewow, wrijajacych
wiecznych do kościoła i zwiastujacych
zmartwychwstanie Syna Boiego. Nie
widac ludzi spierajacych do kościoła
i świątecznych ubiorach. &

Dziwno nas rano o 7mej!
Wypieramy kawę i zjadamy reszkę
chleba (dziś po południu otrzy mamy
nowy chleb na 3 dni) Jedni, cysta-
li, drudzy pisali i. t. d. O 11 tej
mówiliśmy masę św. na łosie para
wsię o kółkie pasanie, również ad-
mówiliśmy listanie wielkanocne.
O 12 tej był obiad, reszota, i nim
kawałki mięsa.

Francuska artylerja ostrelwa

Ja drugi prowadząc stąd ku
poręczy. W kilka granatów zabija-
kato się tu do wsi, lecz nie wy-
doby żadnej szkody. To jednak by-
najmniej nie psuło nam apetytu
przy obiedzie. Strzelanina idzie na
potrądnin dalej, przed wieczorem
prawdopodobnie umilknie jak
wykłe.

Nie brak też innych smaków
świątecznych u nas. Ja stale vor-
sięgnięty biały obros, na nim
długie z prawdziwych brykselskich
koronek, któreś tu nieraz buty
z błota nieczyszczone, w braku innych
nieczyszczone, leżą tak tu pełno w kątach.
Wczoraj otrzymałem od sztylens-
tów około dwa funty mięsa kocięgo.
Dziś rano je przygotowałem, i
zrobiłem z niego smaczny gulasz.

Przyprawiany listkami warzywnymi,
wznesę go tu w ogrodach, cebulę i

solę, będzie dziś na swasynę smacz-
na zec z chlebem. Władac się los
nam się na wielkanoc i swię-
teczne jedzenie postaraj.

Jedynę, co nam spokojniej swię-
teczny zabójca, to jest ta szkolica-
noś, że mamy dziś postroimek
przy naszym wozach, stojących tu
na wzgórku, oddalonym o $\frac{1}{4}$ godz.
Kia mnie kolej przypicie wieczorem
od 7 mej do 9 tej i rano od 5 tej do
7 mej. Lecz przy najmniej noc może
przespać spokojnie.

Dnia 9-go Kwietnia 1914.

"O jak są ziemne, ludzkie nadzieje
już to zapłacie, kto się dzisiaj s' mijsie"
Która te można by częstować do
nas. I będzie liśmy przy swasynie
i wiemy chleb, otrzymaliśmy do niego
na święta trochę sera i masła.
Oprocz tego nasze mięso kocię,
pięknie upieczone smakowato
my borynie, gdy grupa granator

wpadła do wsi, rękając z bronią.
Po niej druga i trzecia. Jeden
granat pęknął przed naszym do-
mami na hodniku rabijając
konie i jędka na miejscu. 2
do trzeciej granat wyrwał mógł
być kalibru 12 cm. Wtem rozkas
zgonienia wsi, zabrawszy wszyst-
kie rzeczy. Zamieszanie wielkie.

Kiedy śpalić co najgłośniejsze,
i w nogi do pobliskiego kamie-
niotanu. O jedzeniu nikt już
nie myślał. Stang pięciu
zostawiliśmy w kwaterze.

Okolo piątej strzelanina
trochę się przemieszcza dalej po-
wiesi. Wtedy wynieśliśmy resztę
narzędzi, rzeczy i karabiny i t. d.
ten stojącym pod lasem wozem.
Tam konie już były zapognięte.
(Przeżyły tak całą noc i przed
północnym paniką deszczu
silnego. Wreszcie o 9 ty, gdy

już się trochę nauczyła, mówili-
my do niej, do naszych kwaterów.
Elektryczne światło nie funkcyo-
nowało, świeczki mieliśmy ma-
łe, więc siedzieliśmy przy „śmaku”
Ipać nie można było wiele, bo
co chwile obudził nas szum
bunk granatów, rękających jed-
nak dalej ze sobą. Prawdopodob-
nie francuzi nie mogli już
nie widzieć z balonów, gdzie
straty idą.

Byliśmy radzi, gdy dzień
zaczęło. Dzień był pochmurny
i padał deszcz. Kampania
cała została, wrytka co nie było
na nocach (oprócz formistrów i
derek wewnątrz) ze sobą sa-
birowała, do rancowania. Re-
mieszniczy i samitarjusz poro-
stali z kwatery.

Było bardzo dobre, że
dzień był pochmurny, bo fran-

ciut nie mogli nas z belond
obserwować. Stalali się tyłkami na
przednie przysze, restaurując
nas w spokoju.

Spodiewamy się że znów
dłuszy czas będziemy mieli spo-
kój, niedługo zaś też znów wróc-
my do Ł... lub gdzieś indziej, bo
czas naszej pracy tu wnet wycy-
nie.

Były to pierwsze święta, które
przeżyłem w prawdziwej wio-
sie. Ostatnie święta były w ko-
nach. Ta Bóg, że na przysze
wielkanoc będą mógł razem z

Wami obchodzić w domu.

Wy się wczoraj modliście
za mnie ze Stasiem, że też wt-
dricie, że nie mi się nie
stało. Najśw. Maryaanna ma
nadernię płaszczy swój wstaczo-
ny. Modlić się dalej za mnie, a

macie pewności, że Matka ta
 mnie rozpiekła swą mi-
 łością. Za ten raz chce być
 wiernym jej sługą, przez całe
 życie moje. Zawsze Tawanyssyo
 mi będą wspomnienia o
 czasie przebytu na wojnie
 i zawsze w każdej chwili na-
 pełniać mnie pocieszeniem
 wdzięku i siłą ku tej naszej
 kochanej Waj'so.

Proszę o sposobności przesłać mi
 ten mój list intensywnie,
 jeżeli jeszcze wychadzi.

Nawet tu zwrócić nie
 ma. Wczoraj pośrodku wieczorem
 otrzymałem z pocztą list z dwoma
 markami. Gdy paki na dekada,
 napiszę.

List pisany dn. 12-go IV, stem-
 ptowany dopiszem 4-go. Czy tam

moje lufka Postępeve?

Wyptatem wioraj pasce z
koscule, ktorej tu nie potrzebuje,
Moje ja w domu moiesie wip
jako.

Tronier, iyrac Wam wanyt
kim dobre go powadsenia i
podrowiaka porotaje do miłego
widzenia

Wasz wdziaczny syn

Warimier

Teraz tu rypet nie spookajnie,
prawdopodobnie francuz nam
tylko przestali podrowienie
Wielkanocne.

Jutra wisić znów.

Grnia 15. Kwietnia 1914

Niech będzie pochwalony Jezus
Chrystus!

Wochany Ojcie!

Dziś znówu niedziela. Dziś piękny pogodny, słoneczny. Jestem znówu w mieście L...; jestem zdrowo i dobrej myśli.

Dziś rano budzono nas o godzinie 7 mej. Wstałem już o 6 tej, byłem już wyspany, a poranek piękny śmiał się przez okna do izbiełki naszej. Księżka spała jeszcze. Odmówiłem godzinki. Potem o 7 $\frac{3}{4}$ przyniosłem z kuchni kawę i posiadaliśmy. O 10 tej odmaras na mszę św. do kościoła św. Marcina. Byliśmy też u spowiedzi i komunii św. Była wiele oficerów u spowiedzi św. Kądy się stara

uprządkować sprawę sumienia
przed walkami, które się rozpo-
czynają tutaj na wielu czołwach
zachodu. Znalazł się jakiś organiz-
m, który wybornie grał na organach.
Podczas paus pomiędzy spiewaniem
Sylchac było ciężki huk armat z
frontu.

Po południu 12 nas z kom-
panii komenderowano do szeregów
kompanii batalionu. Do każdej kompa-
nii po 3 set chłopów. Kompanie bowiem
otrzymały każda po 3 karabiny maszyn-
owe lekkie, mieliśmy więc każdy jeden
karabin objęć. Spodziewam się, że z nabo-
jem tam będzie lepiej. Adres mój podam
później. Chwilowo stary, posterunek
od naszej to starej kompanii odbieramy aż
do ustalenia adresu.

Zresztą nic nowego. Wierzę, że
fitem tu Poloska. Rozmawialiśmy
o przeszłych czasach i o przyszłości.

Po potndniu tu ucichła na
pnadzie.

Koniec na dziś, bo mam
jeszcze wiele do załatwienia
tu w kompanii. Nasza kompania
jeszcze dziś ma iść na polowy,
my, którzy otrzymamy lekkie karabiny,
zostaniemy jeszcze tu.

Poznaję napisę więcej.

Jeszcze podrażnia i
porostaje do miłego widzenia

Wasz oddzielny syn

Kari mien!

Bydalychras wszystkie moje dzienniki
nadesły.

Feldpostbrief

S. R.

4. Komp. J.-R. 79.

27. 4. 17.

a

An

Herrn

L. Wallis

in

Beuthen-Rossberg O.-Sch.

Gro. Kombr. str. 12.

Abfender:

Schüßle R. Wallis.
F. R. 79. J. Ball. 4. Komp.
Ne J. Truppen

54
Lutnia 24. Kwieciana 1912

Wielki bedzie pochwalony Jezus Ukrzyżowany
Kochany Ojciec,

Przepraszam Wam, że jestem Bogu
dziękuję i do Was i do Waszych myśli.
Jezus, będzie po woli B. Ojca,
będzie w przyszłym miesiącu
w domu na wiośnie. Jak
będzie tak daleko, to jeszcze
wpródy doniosę. Nowego
wesoła mi. Podróżuję
i po ostatku Wasz wdzięczny
i oddany syn Karimier
Co tam nowego słychać u Was?

6/5.17
SS

Jaskinia Balligis
30. Kwietnia 1917.

Nied będzie pochwalony
Jesús Chrystus!

Kochany Ojcie!

Bogudzieki jestem ci
w sercu i duszy i wiedz
mi się dobrze. Nareszcie,
po dniach trudów i nie-
bezpieczeństwa wybita chci-
ła wyzwolenia. Tris' rano
o 3ej nas inny regiment
dusował. Michłimij jessere
niebezpieczną drogę do
pnieycia przez francuskie
ogień raporty, w zupełnej
ciemności przez błota i

pola, zarosła i gęsty
wiossek. Lecz z pomocą Bos-
ka było wszystko dobre.

O 6 tej przybyliśmy tu do
jaskini przed wioską Colligis.
W jednym z bożnich ganków
się zakwaterowaliśmy. Były
tu łóżka z bliskiej wioski
porządane eleganckie łóżka z
ramen, jak i z kilku de-
sek białe podłoga do spania
jedne obok drugiego. Po drugim
czasie doszliśmy cięty obiad,
my z powiatami, potem chleb
i siekawem mięsem. Pojadłszy
pokładliśmy się spać. Spaliśmy
po drugim czasie spokojnie aż
do 3ej w poł. Potem otrzyma-

liśmy i regimentu po $\frac{3}{2}$
butelki wina, pierunków,
ciakalady śniadank i zapalek.
Jak długo tu poostaniemy
nie wiadomo. Lecz na ad-
wocynę teraz sobie pognę-
nie zastanawiamy. Spodzie-
wam się o przyszłych dniach
już może jeszcze na wolę.
Otrzymałem też dziś paczkę
ze sprzętów, otworkami i
gumką. Trudno teraz jeszcze na-
dejdę. Jakże, czy kogo może
jeszcze istnieje? Lecz wst-
nie, czy jedzie na nim
bardziej można. Mam tu dwa
wzory gumowe i jeden plaster.
gum. Pragnę je, może się co

da zrobić z nim. Ktoś też otrzy-
małem. Około 1 $\frac{1}{2}$ dnia przed przy-
jściem posła Telegram z granicy.
To jaśka Perazmann tyle, że ani
związać wszystkiego nie moż-
na, lecz koniecznie, bo jeszcze coś
nie mamy do ratowania.

Jak dnia jest nasza jaśka
można sobie wyobrazić i tego.
Przed kilkunastu dniami zabła-
kał się, tu jeden, brakło mu
światła. Błąkał się 36 godzin,
a! bezmyślnego malarstwa.
Mam przy sobie nawet rysunek
planu ganków, zgubić się wcale
nie mogę. Podrażniając, powstrzymać
do rychłego miłego widzenia
Waszdriecony syn

Wasmun

Wjaskini Colligis,
dnia 1go Maja 1914.

Kochany Ojciec!

Kam przed porannami
słowami: Niech będzie
pochwalone Najś. Serce
Jasne i Kiep. serce
W. M. P. w tym pierw-
szym dniu Maja.

Jestem zdrow i do-
brej myśli, czego i Wam
życzę. Tu u nas praw-
dziwie majowa pogoda
na dworze.

Kris' ranko o 4 tej by-
łem z Towarzystwem na

porzuci. Było jini Fran-
ke widno. Doga Pancy-
berny była silnie ostre-
liwana, siliśmy pnie-
tę przez pola i łąki. Na
drodze powrotnej widnie-
liśmy wchodzące stonice.
Było wspaniale.

Wrociliśmy około
8 mej. Przed jaskinią
zgotowaliśmy sobie ka-
wy i pościadaliśmy.
Sperka z chlebem wybor-
nie tu smakowata. Potem
udaliśmy się spać. Spie-
my tu na maderacy,
bardzo miękko i ciepło.
Mamy też tu kilka fo-

telon wysiłanych, stół
i t.d. Wszystko zmieszio-
ne ze skurzonego drewna
we wiosce. Tylko wien-
na ciemność, wilgoć
i złe powietrze upny-
kają tu pobyt. Gdy
na dworze truchlanina
jest zbyt silna, gatu-
jemy kawę na spiny-
tusie Fwardem, który
tu otrzymujemy.

Komora tu wręcz
nie. Ocieka w ty-
pach dachów, "Hollands-
scheim", posreć jarda
do domu.

Jeżeli pojedzie, to zrobi

Tei kilka zdjęć w domu.
Spodziewam się, że będzie
majowa pogoda. W tych
dniach obchodzić będą
we Warszawie piękny
obchód majowy. Szkoda,
że nie można tam
być. Lecz po wojnie, da
Bóg pojedziemy wspaniałym
trolejem do Warszawy na
obchód. Ścieprawda!

Kończąc, pozdrawiając
serdecznie i gorąco do
mniego, wychnięgo widze-
nia Wasz wdzięczny
syn

Karimien

Środa 4. Maja 1911.

59

Wochany Djire!

Treść będzie pochwalony Jemu Chrystus!

Sonore, Wam, że jestem Bagn
skrzeki edro i poradzi mi się
stosunkowo bardzo dobre.

Jest teraz godzina 3 sia na poł.

Pogoda na dworze przepiękna, nie
zbyt jednak gorąca. Chwilowo

An. cicho, tylko na pozycy po-
jedynczy szlak granatów przeszywa
powietrze. To też nie mógłtem
długo wytrzymać w wilgotnym,
dusznym powietrzu jaskini
wem, więc wyszedłem przed jas-
kinię, usiadłem na przewróconem
kiesiu, które drżę przed poł. granat fran-
cuski wyrwał nad jaskinię i tu rzucił
i pisał.

Tę właśnie byliśmy jak zwykle na
poręgi i zjawności. Francuzi i Niemcy
walczyli drogą swobodną od czasu
do czasu. W międzyczasie udawało nam
się przedostać się tam i z powrotem.
Z kuchni otrzymaliśmy dziś oprócz
chleba trochę miodu i mięsa świńskiego.
Ugotowaliśmy sobie smaczny obiad
w bliskości jaskini, będąc jednak każdej
chwili gotowi rzucić się do jaskini w
razie ostrej potrzeby.

Chcieliśmy po długim czasie
znów ciepłe jedzenie i smaczne
wybornie z tłustego mięsa udawało
nam się nawet wytopić trochę tłustego
na chleb. Jestem więc zadowolony
na czas jakiś z materią smarowa-
ną. Spodziewam się, że nas w naj-
bliższym czasie schrupa, i będzie mógł
spieścić do domu na wolę. Już
dobreś nie mogę chwili, i dlatego
tu nigdzie będzie mógł na kółko, by ru-
nąć ten niedziwny stronny.

trzesnę nic nowego nie miałbym
do daniesienia. Lypnowski artylerys-
niekiedy wymaga się do najwyższe-
go stopnia, potem ataki, mniejs-
lub więcej bezskuteczne. Leci i fran-
cuzi nie okazyja już zbyt wielkiej
ochoty do ciężkich ataków. Jak tu,
tak wśrodku technicz wojska za po-
kojem. Stychas tu, że pokój z Rosją
wisi na włosku. Czy to prawda?

To Pan Bóg, że pokój światowy niedługo
nastanie.

Tu w jaskini znalazło się
kilku towarzyszy fachowców elektryki.
Zrekonstruowali gdzieś motor, samochody,
obmierzali go po swojemu i wy-
pięli sieć drutów od światła. Foto-
swiesi się na głównym ganek. Daw-
niej przed rekt i pobliskiej wioski
P. — — — — —, teraz jednak wspaniałe kółko

i. t. d. anisierone. Tylko ta nieśmia-
liwość ma mator na robie, że
wiele wypoczynku potrzebuje widocznie,
bo co chwile paury robi i pracy.

Leż koisze, bo muszę wracać
do jaskini, by się trochę przespać,
bo prawdopodobnie w nocy muszę
leżeć na nogach.

Podziwiam jak najserdeczniej
i porostaje do miłego, ciepłego
widzenia

Wasz wdzięczny syn

Wacław

Właśnie dwóch lotników francus-
kich prowadzi walkę powietrzną,
a jeden z nich lotnik niemiecki
spadł na naszym liniami.

61
Lnia 13. V. 1974.

Kochany Ojcie!

Nasamprzód pozdrawiam
Towarzysze. Niech będzie
pochwałony Jezus Chrystus,
i donoszę Wam, że jestem
w pełni zdrowia i dobrego
nastroju. Od czasu, gdy
nas zaproszono wyjechać,
wiele rzeczy się zmie-
niło tu. Nie można
wszystkiego opisywać,
a i nie warto. Ta to
na przykład grozi Wam
susza tak jak Tadmor.

Krótko tylko. Po na-

mnogo, lecz około 2 dni
przed przybyciem doniosę
telegraficznie. Nie przesy-
łajcie mi już nic, oprócz
listów. Czy Antek jeszcze w
Zytominie? Mamę tu Solda-
tenheim. W nim garsty, bar-
monium, limonada, herbata
i kawa. Lecz tu nie mam nic
wskazy do domostwa.

Proszę bardzo jak naj-
serdeczniej i gorąco do
mniego i rychłego widzenia
Was. waszemu synowi

Wacław

Mój adres jest: Schüke W.W.
F.R. 77. 3. Bahl. #10 Kamm.

3. Czerwiec 1914.

63

Kiech będzie pochwalony
żurno Ukryty!

Stod. Gire!

Wczoraj w południe do-
taliśmy się na tętną
stacyę: Monthois. Leci kom-
panii naszej tu już nie
było, była na poręczy. Pa-
gar nasz i bino kami.
nas leżało od kąd blisko
2 godz. drągi. Udaliliśmy
się samostatnie. W niesz-
czonym wiosce rozkwatowa-
wato się bino. Wśródnie
malowniczo pięknie, pełno

isleni. Łazarz po przybyciu
 dowiedziałem się, że tutaj
 jest czas jakiś tu przy
 sobie białe proste i w celu
 zgonienia i wyreperowa-
 nia ksiąg kompanii jak:
 Stamnvolle i. t. d. Ano, tu
 bardzo ładnie, nie potrze-
 buje mi samego robieć.
 Wtedy z tym nowym troczką
 W. M. P. i mycie. To też
 na kwaterekam się tu
 i poobiedzie i śnie na potro-
 nalnego sennu. Mam tu
 kilka drucian, stół, dwie
 ławy, pięć i dwoje ścian

przez cały dzień. Żaba 5 m
 i kwadracie. Mogę tu
 spokojnie pracować. Nie
 braknie mi też czasu do
 pisania i pisanie.
 Stoc przespałem bardzo
 dobrze. Rano wstałem o 8³⁰.
 Stojąc stało wyoko na
 niebie. Leżąc nie było tu nie
 budzi, chyba srogoty i
 inne ptaki, które przed
 drzewami i oknami spiewa-
 ją. Mam też tu psa białego,
 średniej wielkości, który się
 tu kiedy przybłakał. Wierzę
 tu razem ze mną kuchnia
 um-dostarcza pożywienia.

Tenaz jest. 10 ta gadz'. posnia-
dalem, i z wybiorem sie
w drogę do miasteczka
Mantbois na pole by gdzieś
spatnieć kłajstru lub destry-
my na dołepienia. Księgik.
Wiel mi Staś wysła 1 kuby
Peli kanal "Klebstoff jak naj-
gędszy".

Pomnij będę pisał dalej.
Tymczasem podrozwiam
i porostaje do widzenia
Wasz syn
Kasimierz

8. Czerwiec 1914.

65

Nasamprzód powitaniem
Stowami: i Wiech będzie poch-
walony Jemu Chrystus, i do-
noszę Wam, że jestem zdrow
i dobrej myśli.

Jest pracować jak zwyk-
le nad księżkami. Jak
skończy robotę w III go batali-
onu, pewnie i inne przyjdą,
bo 2-ga kompania mnie
już zamówiła. Jutro skoń-
czę robotę w naszej kompani-
i idam się do 9 teg.

Na obiad mieliśmy trzy
smażone paszety miodne, less
bardzo cienko gotowane,
i je prawie polierzy było
moim.

Przez dzień aż do późnego

wieczornu s'ar bardzo wielki.
Pier potndnie wyprawosy
baleczne, wysowalem troszkę.

Po potndniu o 3ej pojecha-
łem na kole w celu ratat-
wienia sprawunków u bal-
meistra naszego balalium
di Brieres. Po 2 godzinie
jardy usita mi powietne
i prowadu maty driny i
gumie. Nie było innej
rady jak wziąć kota i iść pie-
chotą. No i ta miata swoje
dobrą stronę, bo miatem
lepszą sposobność objąć
sobie okolice. Pier niemię-
nowe także s' pola re s'iem,
pier wygóna i doliny ai
dowiedłem do Monthois, gdzie
leży nasz bagaj. Tu m

66
wafenmistna sobie gumę
datem zuparować, i potem
dalej, z wiatrem w rawa-
dy. Traga s'ita równa, bez
wybojów, to też jarda s'ita
jakby o raktad. Ratatwiwszy
sprawunki, kupiwszy plyn-
nego kleju i księgarni ra-
lowej udatem się w drogę
powrotną, wypisawsy hotel ke
wody podowej. O 7 30 byłem
z powrotem. Jest tu dobra
sposobność do fotografo-
wania, płyty i inne rzeczy
można dostać, tylko o apa-
rat trzeba. A kiedy się mi się
nie spominała przedzi na
włowie mógłem sobie apa-
rat zbudować, z obiektywem re
starej kamery skrytykowej.
No moie z czasem się gorzej

aparāt majdrie. Kānēc nē-
dūga, ka jūi vnet 9 ta,
a jēsiere nē ide kapa.

Pisre terar so dīerīnīe, ba
mam raso pr tēnu. Pi-
sat mē dīs Rābertyn, jēst
laravēcīe vē Wroclawīn.

Imy sprosobnōsī mōie mī
Itas pnystas vōlkē, rābaryny, lub
sīstafn līstēk, lēc nē pīluc.

Wīesj mē nam nīc
dō donīssīenīa ī pordrāvīam
sēndēnīe ī porostjē, dō
mīlēgo wīdēnīa Wār wdrīgēny

^{syn}
Karlīnīer

Kapīrjē tēi īmōm
stāv kīlka!

Unia 10. Czerwca 1918.

67

Kochany Ojcie!

Nasamymdł ciesi' i chwata
Najst. Seru Jersowemu i
Nier. Seru Najst. Maryi Panny,
Jestem Bogu dzięki zdrow
i w apiese Najst. Maryi
Panny. Dowodem starania
Najst. Maryi Panny o nie
rdaniecie wieczora dr
siejnego.

Była godzina 6 ta wiecz.
Skonczyłem pracę w bynie
9. komp., leżem na dru-
gim końcu wioski, gdzie
od południa pracę rozpo-
czętem i jak zwykle red-

Tem da kwatern mego, by
sa rjes' na wiecznosc. Po
wiecznosc chciatem pisac, w
kosciatku bytem przez potud-
nie. Wtem spada mi na
mysl, zeby mi droga, les
na pnetaj przez taki, garsze
i wysoka trawe i pokrywaj
porośnięte góry domów iś
ku domu. Tak też zrobitem,
choć była to droga nie zbyt
przyjemna. W połowie drogi
na miejscu, gdzie kiedyś stał
dom z ogrodem wśt pośród
wysokiej trawy knak piękny
bardzo rósł. Zaraz sobie pomi-
lałem, że będzie to piękna ozdoba
na otłan przed figurą S. M. P.
Zerwatem więc bukiet pięk-

nych rósł i średtem dalej ku⁶⁸
domowi rozmyślając dzieje tego
domu umierającego i jego mies-
kańców. Wtem spada mi
mysl, żeby przed wiecznosc jem
namiesz rósł do kosciatka. Tak
też zrobitem, i na dnie
rolisnie, gdy nagle Probosc
depisujący słuchał spowiedzi. Było
kilku astu a było wystaw obecnym.
Ter namiętnie i z przystąpiem
do spowiedzi i kamień św. Najśw.
Marya Panna sama mnie
poprowadziła i też chwila do
kosciatka, bo nie wiem, kiedy
mi nie można do tego spow-
nosc nadany.

zatem można przekonać,
że jak długo ja wierzęm służę

Marysi. pozostań, tak długo
-ona mnie swoją opieką otaczać
będzie, i nie stego, mnie spot-
kać nie może. Ja nie rozstani-
mianim staraj się, by jej stn-
rzyć wkrótce przez całą rękę.

Przy sposobności przesła-
konem ręką do nasadzenia do
domu, być może, że się przyjdzie.
Zresztą nic nowego. Roboty mam
jeszcze na parę tygodni, go-
rąco tu wielkie, codziennie ka-
pię się w rękach. Był listy moje
z drzew nadchodzi? Pisz, co dzień
list.

Podróżując koniec, bo
już późno i pozostać do
miłego widzenia Wam

Marimier

14. czerwca 1918.

63

+ M. k. p. z Chr!

Kochany Ojciec!

Zjadłem właśnie obiad,
(był ryż z sliwkami) i mam
czas wolny do pisania.

Bogu dzięki jestem zdrowy i
dobrze mi tu, jak tyłko
komus' daleko od Swoich
dobrze być może. Pogoda tu

znowu mamy przepiękną.
Tu Was jak tam? Tu dzień
jasny jest aż do 11 tej wiers.

Rano o 4 ej już dzień, less
powietrze rano chłodne. O Fry-
mujemy tu teraz dosyć często

śledzić w zastępowanie miejsca.
Lec smakuję bardzo dobrze,
zupa z chlebem. W przyni-
sych dniach znów kompanie
chcą z pałkami na 10 dni
do odpocznienia. Potem znów
na napęd. No, ja tu jest-
cie z parę tygodni pobię w
tyle, przynajmniej jeszcze ca-
ły miesiąc, zanim w naszym
batal. robotę skończę, a potem
może jeszcze przyjdą kompa-
nie z innych batal. Mam tu
H. M. P. do zadowolnienia i
się tu do tego regimentu
dostatem, byłem zaraz na
urlopie i wróciwszy już ro-
bota na mnie czekała.

70
czy to nie opieką i stara-
nie H. M. P. Loewe już po-
drugi raz teraz był ranny,
drugi raz tu we Francji,
zaledwo się tu dostał. Tak
wielu innych, którzy se mogą
w Niemczech byli, padli, so-
tali ranni, lub zginęli, ja
zaś szczęśliwie nie przeszyt-
ko przedostatem. To też nig-
dy o życiu nie przestanę
być wdzięczny za tą opiekę
moją opiekunów H. M. P. i
mam też mocną nadzieję,
iż mnie przez wszystkie
niebezpieczeństwa i nadal
jak dotąd szczęśliwie prze-
wodzi i kiedyś zdrowo na
siebie i duszy wróci do Was

i Skasia tak jak wyszed-
łem. bodzień odmawiam
Tu w kościółku przed figurą,
lub w domu rozaniec, i
nie samiedbam go nigdy.

A gdy wrócę do domu,
To dam się do pracy, na-
turalnie przy tem nauki
nie samiedbuję, że aż
miesza będzie.

Wzoraj po południu
zponędratem Tu w sztabie
batl. dziennik batalionu.

Była moina widzieć wszyst-
kie walki, i potyczki, które
batalion od początku woj-
ny miał, wszystkie straty
i. t. d. Skada tylko, że nie

miatem wiele czasu,
bo byłbym sobie coś odpi-
sał z tego. Moje przyim-
nej sposobności.

Wysyłam też dziś
Kasiowi 3 gazety do zbiorn
gaset na wypadek, gdyby
ich jeszcze nie miał. Spo-
drzewiam się dziś wiecz-
nem znów wiadomości.
z domu bo dopiero trzy list
otrzymałem z święta Bóiego
biata.

Jest teraz 2 ga pa poł.
moje wieczorem jeszcze coś
napisać, ta 2 godzi. znów
wypocynam robotę w J. Konu.

Konieczę tymczasem do
pracałaję, si do miłego
widzenia z podrozwieniem

Wasz wdzięczny
syn

Karimur

12. Czerwca 1917.

M. b. p.f. lby!

Kochany Ojcie!

Wczoraj po poł. o 3ej zpa-
kowaliśmy nasze rzeczy, na wóz,
który miał przewieźć bryła i odda-
liśmy się w drogę do Monthois.
Kłanie paliła niemiłosiernie. Po
blisko 3 godzin. drodzej dostaliśmy
się do M. Tu odpoczęliśmy chwilę,
wypili po butelce wody sodowej i
dalej w drogę do oboru letniego nie-
dalek B.....s. Około 7ej blisko
tam byliśmy. Rozkwatrowaliśmy
się o umiarkowanej baranie, po-

wieczeraliśmy i natykawszy się trochę ochłodzonego powietrza i wypiliśmy jeszcze jedną butelkę wody i Soldatenheimie położyliśmy się spać.

Zauważyłem przez noc, że bardzo wielkie mnóstwo szczurów mieszka z nami w barackach, które się naszą obecnością wcale nie czują kłopotowane, lecz swobodnie biegają po podłodze. Lecz na nie nie ma środka. Kampania przybyła dopiero dziś rano o 10tej. Nasze mieszkanie w Sechan było o wiele

przyjemniejsze i przestronniejsze. Tu porostaliśmy 10 dni, poczem znów na stare miejsce się udaliśmy.

Dziś na obiad były ogromne klaki. Teraz gorąca ogromnie. A woda tutajśra do picia nie dobra. Spodzieram się, że tych dniach nadejdzie natron i kwasu, będę mógł sobie wodę sellerską sam robić. Bo tu nie łatwo ją się dostać kupić. Dziś po poł. rozpoczę znów pracę z porodu prebiński pracę intelektualną. Kilka dobrych tygodni, jeszcze mi z

tem rzeknie, zanim będą goto-
wy. Tyś może nawet miesiąc.

Tyś przesłał i pudełko karatek
skóry z wymuszonych pantofli. Wy-
mowa na co więc, przestaliśmy
jny sposobności, więcej. Niech mi
staś odpisać, czy się na co zda.

Więcej nie mam nic do
doniesienia.

Koniec, poruszając
serdecznie się do miłego
zobaczenia.

Wasz wdzięczny syn

Wacław.

Proszę sposobności przesłać mi z 3 Mk, bo
mam pieniądze z Anglii, a tyś niechętnie
byś wydał, o liście na dwa razy.

Lima 26. Verena 1914.

Niek będzie pochwalany Jezu Chryste!

Kochany Jure!

Dziś przed południem spakowaliśmy nasze rzeczy, bo dziś batalion nasz ruszać miał batalion liczący na poręczy. Wyprowadzono baraki; ja moje rzeczy spakowałem na wóz, wiozący rzeczy biurowe, należące do 9. kompanii. Stał obiad były drobne kury, bardzo smaczne. Każdy w całym batalionie otrzymał po kawałek kiełbasy rakuskiej z nadwyżki pieniędzy kantynowych. (Kantinenüberschuss.) Po poł. o 3ej wóz odjechał. Zrobiliśmy jeszcze zdjęcie sam siebie poza barakami, bo właściciel aparatu dziś też się udawał do poręczy batalionu, nie więc będzie miał więc sposobności dalszych zdjęć zrobić. Koło 4tej siadłem na kolo i jechał w stronę Lechant. Niestety chciało się drogą odjechać na cwiek, wypadły kołos z buta. Innyś się nie udało, było to w Montois, gdzie jest nasz waffenmistrz regimentowy. Zostawiłem w niego kolo do sprowadzenia i musiałem się pieszo w drogę. Dzień był piękny, słoneczny, to też stała się przyjemność. Po godzinie drogi spotkałem wóz artylerystów, który jechał w kierunku L. Jeszcze więc z nim szedłem drogą. Była blisko pół na godzinę, gdy przybyłem do L. Przybył też pisał Feldwebel i t.d. Stał koniec wóz rozpakowaliśmy się dwie

kompanie v jednom domu. Na dole byva, na
pietneras' miser kupa. Ja varem z blizko 40 to
letnim R. Böhren (bursa feldwebla) i 22 letnim
Bösche (Krawcem) miser kamy tu v dwóch izbach. W
jednej spia obaj, w drugim ja. Pięknie się tu unę-
dribimy. Mamy dwie stoly, ławki, ławka z desk,
piec. Z okna piękny widok na wrgona, na bthrems
rdnie porczya. Wode mamy na dole w byjone.

Porządkowy nasze manatki i uprzątnoway
jako tako "pokoje", pomysłeliśmy a wieczery. Krobi-
tem v piecu agien i ugotowaliśmy kamy i
powiecerzaliśmy porządnie. Chleb i kisthase, jaka
te i kawa (z ziarn) smakowały wybornie. Ugo-
towatem też herbaty z ogonków wisińiowych i
ostatnich dniach zbieranych. Smakowało wyso-
kim wybornie i dżiwitło się, że z ogonków można
taką dobrą herbatę sporządzić. Odkł jejere otem
nie wiedział. Powiecerzoway porządek wyszedł
na chwilkę przed dom. Około 10 tej przesładły kam-
panie sderigżee do porczy. Liesztem się nieszumi-
nie, że nie musiałem z nim iść, jec mag-
żem tu porastać. Tu rzept i dżile spokojnie, nie
tak jak na porczy, gdzie ładny ^{chwilki} człowiek nie jest
życia pewny, ładnej woy pnespar nie można spo-
kojnie dżeci i noc na posternku, prancowanie
i t.d. i t.d. Tu zaś spać można noc za nocą
spokojnie i rzept po ludzku, myć się po rano,
bielone wyprać, prasać i t.d.

A mamy to do zaradczerecia apisee Najisio.
Mamy Paimy, która mijsze to mi ugotowała.

Forke.

Dotygam kopie pierwszego mego zdjęcia. Wtedy była płyta gipsowa, więc niewyraźna. Płyta się rozpuściła. I drugie zdjęcie tej kopie przy sposobności przesłać. Jest to Gastropod kartę, oświetloną przy dożył gołem negatywie, co było dziełem wyczerpanem a 6 tej 6 sek. W entwikkeln po 10 sek. już obróbka całej musiała być widac po 25 sek. entwikkelnie skończona. — Płyta frankanka oświetlona 1½ sek. wyczerpanem a 5 tej przy zachodzącym stojąc blenda 1:18. wywołanie trwało 10 min.

W przypatrując się nieśmiałemu Stas podał napis na naszym drugim obiektywie mosierinem. Zresztą tu nie ma nic nowego więcej do dodania. Koniec więc, podziwiającego jaknajserdeczniej i prosząc o do miłego widzenia

Wasz wdzięczny syn

Karimides

Przy sposobności - proszę mi przesłać 1 tubę „Kalklona Zahnpasta” lub coś podobnego do czyszczenia szkła, jeżeli jeszcze nie wystaliszcie. Moje też 1 rurkę zasklepioną lub siostoff, zastany trudniej dostać, do gotowania wiskini i t.p.